

"Bara Rachav, skökan, skall få leva" (Jos 6:17)

En narrativ undersökning av Rachavs räddning i Josua 2.

Johanna Lundin

LUNDS UNIVERSITET | CENTRUM FÖR TEOLOGI OCH RELIGIONSVETENSKAP

BIVK10- Bibelvetenskap: Examensarbete för kandidatexamen 15 hp

Handledare: Blaženka Scheuer

Examinator: Tobias Hägerland

Termin: VT14.



Abstract

In this thesis, the story of Rahab in Joshua 2 is analysed, with narrative criticism. Several Christian exegeses have been made upon Joshua 2, and they tend to see Rahab as a character who is saved since she is righteous by faith. In this thesis the purpose is to find the reason why Rahab is saved. The story of Rahab is studied in its context the book of Joshua in the Deuteronomic history.

In this essay, I answer the questions:

- Why is Rahab saved?
- What function has her confession in Jos 2:11?
- What consequences does this have for the book of Joshua?

My conclusion is that Rahab is saved since she is good towards the people of Jahve, when she helps the spies. She betrays her own people since she knows who the god Jahve is. Her confession informs us that she knows who Jahve is and of what he is capable, and hence feels great fear of him. The fear is what motivates her. Since Rahab is a harlot, she has no loyalties, neither towards her own people nor the Israelites. This makes her control the situation of the story. She uses the situation of the spies coming to her to save herself and her house/family.

The function of her confession is that it motivates the spies to enter the convent, even though it is against the law in the Deuteronomy. The implied author shares the evaluative point of view of the Deuteronomy, therefore it is important that Rahab makes the confession in Jos 2:11. The implied reader doesn't expect Rahab to be a righteous woman since she is a harlot of a foreign people. The implied author proves the implied reader to be wrong. Rahab is, even though she is a harlot among a condemned people, righteous through her actions and confession.

What consequences does this have for the book of Joshua? Joshua 2 is the beginning story of the book of Joshua. A central theme in the book is how obeying the Deuteronomic law of Jahve leads to success for his people. In Joshua 2 the spies are disobeying the law through making a convent with a woman of Canaan, which is strictly forbidden. This is an interesting way for the implied author to begin the book of Joshua. This shows us that Jahve is a dynamic character, who can change if people manage to convince him.

Innehållsförteckning

1. Inledning.....	3
1.1. Bakgrund.....	3
1.2. Syfte och frågeställning.....	3
1.3. Metod och terminologi.....	4
1.3.1. Berättelseinnehåll och berättargrepp.....	5
1.3.2. Händelser.....	6
1.3.3. Gestalter.....	7
1.3.4. Miljöer.....	8
1.4. Forskningsöversikt.....	8
2. Josuaboken i det Deuteronomistiska historieverket.....	10
2.1. Historisk bakgrund.....	10
2.2. Texthistoria och författarfrågan.....	11
2.3. Innehåll, teman och struktur.....	12
2.4. Teologiska särdrag.....	14
2.5. Sammanfattning.....	15
3. Josua 2.....	15
3.1. Berättelseinnehåll och berättargrepp.....	15
3.2. Händelser.....	17
3.3. Gestalter.....	19
3.3.1. Rachav.....	20
3.3.1.1. Beskrivande.....	20
3.3.1.2. Visande.....	21
3.3.2. Jahve.....	25
3.5. Miljöer.....	26
3.6. Sammanfattning.....	27
4. Diskussion och slutsatser.....	28
Litteraturförteckning.....	32

1. Inledning

1.1. Bakgrund

I kristen tradition har berättelsen om Rachav i Josua 2 tolkats som en berättelse om en kvinna som tack vare sin tro blir räddad av Jahve. Hebreerbrevets författare skriver:

Genom tron föll Jerikos murar sedan man hade gått runt dem i sju dagar. Genom tron undgick skökan Rachav att dödas tillsammans med dem som vägrade tro, ty hon hade tagit emot spejarna som vänner.¹

Ancient Christian Commentary on Scripture återger flera exegeter som genom tiderna tolkat Rachavsberättelsen som en berättelse om en tro som leder till räddning.² De menar att i berättelsen blir Rachav räddad eftersom hon bekänner att Jahve, israeliternas Gud, är skapare av himmel och jord. Gregorius menade att det faktum att de israelitiska spejarna hamnade hos Rachav var ett profetiskt tecken. Rachav beskrivs av Gregorius som en prostituerad och omoralisk kvinna som blir frälst eftersom hon bekänner att Jahve är Herren. Han tolkar Rachav som en bild av kyrkan, som befinner sig bland syndarna, liksom Rachav med en rättfärdig tro befinner sig bland syndarna i Jeriko. Även Cassiodorus uppfattning återges, denne menade att Rachav räddas undan Jerikos förstörelse av Guds nåd och får bära namnet som betyder ”stolthet” då hon liknar kyrkan.³

De tolkningar som jag hittills nämnt är kristna tolkningar av Josua 2. Dessa exegeter har präglats av exegetens personliga tro och berättelsen har tolkats genom kristen soteriologi. Josuaboken är en del av det Deuteronomistiska historieverket, och skrevs långt innan Jesu levnad och kristendomens uppkomst. Josuaboken är således en bok som passar in i den deuteronomistiska teologin, det vill säga den teologi som utgår från lagen i Deuteronomium. Rachavsberättelsen i sin tur är en liten del av Josuaboken. Det är en berättelse med folklorisk prägel som inleder berättelsen om hur de israelitiska stammarna erövrade Kanaan. Landet som de i det deuteronomistiska förbundet lovats av sin gud Jahve.

1.2. Syfte och frågeställning

I denna kandidatuppsats kommer jag att undersöka Rachavsberättelsen i Josua 2 på närmare håll. Jag är intresserad av att undersöka huruvida detta samband mellan tro och räddning, det som

1 Heb 11:30-31. Bibel 2000. Samtliga bibelhänvisningar i uppsatsen är hänvisningar till Bibel 2000 om inte annat anges.

2 ”2:1-7 Rahab Hides the Spies” in ACCS vol. IV- *Joshua, Judges, Ruth, 1-2 Samuel*, red. Franke J.R. (Downers Grove: Inter Varsity Press 2005) 7-11; ”2:8-14 The Faith of Rahab” in ACCS vol. IV- *Joshua, Judges, Ruth, 1-2 Samuel*, Downers Grove: Inter Varsity Press, 2005), 11- 12.

3 ”Rahab hides the Spies”, 9-10.

så många kristna exegeter tycker sig finna i den här texten, finns i den hebreiska texten om Rachav. Syftet med denna uppsats är att undersöka berättelsen i sin kontext och se vad anledningen är till att Rachav räddas.

Mina frågeställningar blir följande:

- Varför blir Rachav räddad i Josua 2?
- Vad för roll spelar Rachavs bekännelse ”Ty Herren, er Gud, är Gud uppe i himlen och nere på jorden?”(Jos 2:11)?
- Vilka konsekvenser får Rachavs räddning i Josuaboken?

1.3. Metod och terminologi

Eftersom jag vill undersöka Josua 2 som en berättelse, kommer jag använda mig av en narrativ metod. Jag är intresserad av vad berättelsen i sig själv förmedlar om varför Rachav räddas. Berättelsen i Josua 2 befinner sig i Josuaboken och i det Deuteronomistiska historieverket. Eftersom berättelsen befinner sig i denna kontext kommer jag att presentera Josuaboken i det Deuteronomistiska historieverket. Då berättelsen är en del av ett större sammanhang, vill jag presentera detta sammanhang för att ge ytterligare förståelse för berättelsen.

Den narrativa metod jag använder har jag framförallt hämtat ur M.A. Powells *What is Narrative Criticism?*. Den terminologi som jag använder mig av är hämtad från honom. Den svenska terminologin har jag hämtat från Magnus Evertsson⁴ som arbetat med att etablera svensk terminologi för narrativ kritik, men jag har även själv översatt termerna hos Powell. Powell skriver att narrativ metod angriper bibeltexter på ett mycket annorlunda sätt än historisk-kritiska metoder. Med en narrativ metod studeras den färdiga texten och dess innehåll. Powell menar att medan historisk-kritiska metoder vill studera bakomliggande faktorer till texterna i den hebreiska bibeln, i vilken historisk situation den uppkommit särskilt uppmärksammas, så studerar den narrativa metoden istället texterna i sin färdiga form. Powell skriver att när den narrativa metoden tillämpas på berättelser i Bibeln, så bör helst hela böcker studeras. Dock kan den även tillämpas på kortare episoder i en bibelbok.⁵ Jag väljer i min uppsats att tillämpa denna enbart på berättelsen i Josua 2. Förståelse för Josuaboken i sin helhet får jag genom att kort presentera Josuaboken och inte genom att undersöka hela boken narrativt.

Grundläggande begrepp för Powells narrativa kritik är den *implicite författaren* och den

4 M. Evertsson, *Liknelser och läsningar* (utkommer hösten 2014).

5 M. A. Powell, *What is Narrative Criticism?* (Minneapolis: Fortress Press, 1990), 7-21, 103.

implicite läsaren.⁶ Dessa två ”personer” finns i texten i sitt färdiga tillstånd och genom att analysera dem får vi ytterligare förståelse för berättelsen. Implicit författare motsvarar den författare som vi möter i texten. Denna finner vi genom att se på vad berättelsen säger om författaren. Implicit läsare motsvarar den läsare som vi finner att berättelsen riktar sig till. Vad säger berättelsen om personen som texten läses av? Varken den *implicite* författaren eller den *implicite* läsaren utgörs av historiska personer utan dessa är personer som vi hittar i texten. Genom att studera dem förstår vi vad berättelsen vill förmedla och hur den vill uppfattas.⁷

Vad som avses med bibeltexten i dess färdiga form kan diskuteras. Som vi senare skall se, bland annat hos Richard D. Nelson i min forskningsöversikt, kan berättelsen förstås på flera olika sätt. Josua 2 kan exempelvis förstås som en berättelse utanför den bibliska kontexten eller som en mindre berättelse i den större berättelsen om israeliternas invasion av Kanaan.⁸ Jag väljer i min uppsats att studera berättelsen och dess innehåll som en del av ett sammanhang. Detta sammanhang är som en berättelse i Josuaboken som är en del av det Deuteronomistiska historieverket. Detta är min avgränsning av sammanhanget som berättelsen i Josua 2 befinner sig i.

Powell nämner fyra områden inom vilka en bibeltext bör analyseras narrativt. De är *berättelseinnehåll och berättargrepp, händelser, gestalter och miljöer*.⁹

1.3.1. Berättelseinnehåll och berättargrepp

Powell beskriver *berättelseinnehåll och berättargrepp* som grundläggande för att en berättelse skall kunna analyseras narrativt. Berättelseinnehåll utgör berättelsen i sig och berättargrepp utgör sättet på vilket den förmedlas. Inom analysen av berättelseinnehåll och berättargrepp för denna uppsats blir analysen av den *implicite* författarens *värderingsperspektiv*¹⁰ intressant. Powell skriver följande om värderingsperspektiv: ”This refers to the norms, values, and general worldview that the implied author establishes as operative for the story.”¹¹ Den *implicite* läsaren behöver inte instämma i den *implicite* författarens värderingsperspektiv. Hon kan hålla med eller inte hålla med, men för att kunna ta till sig berättelsen måste hon acceptera det värderingsperspektiv som den *implicite* författaren har. För att kunna ta till sig berättelsen måste den *implicite* läsaren leva sig in i berättelsens föreställningsvärld. Powell nämner att i bibliska

6 Jag använder mig av Evertssons översättning av Powells ”implied reader” och ”implied author”, Evertsson, *Liknelser och läsningar*, 31.

7 Powell, *Narrative Criticism*, 19.

8 R.D. Nelson, *Joshua- A Commentary* (Louisville: Westminster John Knox Press, 1997), 41-47.

9 Evertssons översättning av Powells ”Story and discourse”, ”Events”, ”Characters” samt ”Settings”. Evertsson utgår även från Chatmans narrativa terminologi. (Evertsson, *Liknelser och läsningar*, 32-33.)

10 Min översättning av Powells ”evaluative point of view”.

11 Powell, *Narrative Criticism*, 24.

texter så tenderar det som presenteras som Guds vilja, att vara textens normerande värderingsperspektiv.¹² För att få en förståelse för författarens värderingsperspektiv blir en översikt över Josuaboken och det Deuteronomistiska historieverket nödvändigt. För att förstå berättelsen är det viktigt att även förstå sammanhanget och den tradition i vilken berättelsen är författad. Detta för att jag, trots att jag är en människa från en annan kontext än textens implicite författare, skall få en bättre förståelse för vad denna vill förmedla med sin berättelse.

1.3.2. Händelser

Inom området *händelser* så undersöks händelserna i texten, vad den implicite författaren beskriver som händer, görs, sägs och tänks i berättelsen. Powell nämner två olika typer av händelser i en text. Dessa två typer heter *kärnhändelser* och *satellithändelser*.¹³ Kärnhändelser är händelser som är grundläggande och avgörande för berättelsen, som om de togs bort, skulle göra att berättelsen förlorar sitt sammanhang. De är alltså de händelser som utgör berättelsens grund. Satellithändelser är övriga händelser som inte är lika avgörande för handlingens grund. Powell nämner att det i bibliska berättelser ibland kan vara svårt att avgöra vilka händelser som är kärnhändelser respektive satellithändelser. Även om det till viss del går att rangordna händelsernas betydelse för berättelsens sammanhang så kan det bli ett väldigt subjektivt sätt att analysera händelser på.¹⁴

Den implicite författaren kommer i sitt berättande att beskriva händelserna i olika ordning. Tidsperspektivet i en text innefattar både ordningen i vilken händelserna sker och ordningen i vilken händelserna beskrivs för läsaren av författaren. Berättelsens händelser behöver nödvändigtvis inte ske i kronologisk ordning. Det blir avgörande för berättelsen i vilken ordning den implicite författaren väljer att presentera händelserna. Presenterar den implicite författaren något i efterhand som redan skett, kallas detta *analeps*. Presenteras något i berättelsen som skall hända längre fram kallas det istället *proleps*.¹⁵

I en berättelse är det viktigt att se vilka händelser som orsakar vad. Detta område kallas *orsakssamband*¹⁶ och innefattar det sätt handlingarna i berättelsen hör samman på.¹⁷ I Josua 2 skall jag framförallt analysera Rachavs handlingar. Med en analys av händelsernas orsakssamband går det att se vilka händelser som är relaterade till hennes räddning.

12 Powell, *Narrative Criticism*, 23.

13 Min översättning av Powells ”kernels” och ”satellites”.

14 Powell, *Narrative Criticism*, 35-36.

15 Powell, *Narrative Criticism*, 36-38.

16 Min översättning av Powells ”causation”.

17 Powell, *Narrative Criticism*, 40-41.

I min analys blir det avgörande att liksom berättelsens orsakssamband även se på *konflikter*¹⁸ för att kunna besvara min frågeställning. Konflikter utgörs av både de konflikter som pågår mellan och inom olika gestalter. Avgörande för förståelse av konflikten i berättelsen är *hot*¹⁹, som utförs av de olika polerna i en berättelse. Hot kan alltså komma ifrån parter som står i strid mot varandra inom eller mellan gestalterna.²⁰

1.3.3. Gestalter

Gestalter utgörs av de personer som utför händelser i berättelsen. Gestalter kan vara både individer och grupper och behöver inte nödvändigtvis vara människor. Powell presenterar Booths tankar som menar att den implicite författaren kan presentera karaktärer på två sätt. Både genom att låta berättaren beskriva dem för oss och genom att låta dem vara och agera på ett visst sätt för att den implicite läsaren skall bilda sig en uppfattning av dem. Det förstnämnda kallas för *beskrivande*,²¹ det vill säga då författaren ger sina gestalter namn och epitet som ger den implicite läsaren förståelse dem. Genom *visande*²² får den implicite läsaren istället förståelse för en gestalt genom att den implicite författaren visar hur denna är och agerar. Powell menar att visandet av gestalter av den implicite författaren kan beskriva en gestalts värderingsperspektiv. På samma sätt som den implicite författaren har ett värderingsperspektiv, åsikter och värderingar som författaren presenterar som normerande i texten, så bär också gestalter på ett värderingsperspektiv. Detta värderingsperspektiv får vi kännedom om vi analyserar en karaktär på fyra plan: *det tid- och rumsmässiga, det fraseologiska, det psykologiska och ideologiska*.²³ Genom att analysera gestalter på dessa plan ser vi hur den implicite författaren visar oss vem gestalten är genom presentation av gestalters handlingar, tal, tankar, åsikter och övertygelser. För att besvara mina frågeställningar kommer större delen av min narrativa analys att fokusera på gestalten Rachav.²⁴

Powell förklarar att det även går att studera gestalter genom att se till deras karaktärsdrag, det vill säga hur gestalter beskrivs:

Narrative critics sometimes distinguish different kinds of characters on the basis of their traits. The best-known such distinction is that which Foster makes between *round characters*, who possess a variety of potentially conflicting traits, and *flat characters*, whose traits are all consistent and predictable. Abrams has further proposed the designation of *stock*

18 Min översättning av Powells ”conflict”.

19 Min översättning av Powells ”threats”

20 Powell, *Narrative Criticism*, 42-43.

21 Min översättning av Powells ”telling”.

22 Min översättning av Powells ”showing”.

23 Min översättning av Powells ”the spatialtemporal” ”phraseological” ”psychological” och ”ideological”.

24 Powell, *Narrative Criticism*, 52-53.

characters for those with a single trait who perform a perfunctory role in the story.²⁵

Den implicite läsaren kommer, då hon läser texten, att inspireras, fantisera och känna saker kring berättelsen beskriver Powell. Hon kommer därför att relatera till karaktärerna i berättelsen på olika sätt. Här finns tre betydelsefulla sätt på vilket den implicite läsaren kan relatera till textens gestalter, genom *empati*, *sympati* och *antipati*.²⁶ Hur implicite läsaren relaterar till Rachav blir avgörande för vad hon som gestalt fyller för funktion i berättelsen och för vad den implicite författaren vill ha sagt. Det blir intressant att se varför författaren använder sig av Rachav och hur denne förväntar sig att den implicite läsaren ska ta sig till henne och kan ge oss en förståelse för vem Rachav är i berättelsen och varför hon är den som räddas undan stadens förstörelse och inte de andra.

1.3.4. Miljöer

Genom att analysera textens *miljöer* får vi en förståelse för i vilken konext som berättelsen utspelar sig. Miljön blir grundläggande för hela handlingen eftersom gestalters agerande alltid kommer att utgå ifrån den miljö de befinner sig i menar Powell. Han nämner tre olika slags miljöer som kan finnas i en text. Miljön kan beskrivas som den fysiska omgivningen, vilken tid berättelsen utspelar sig i samt berättelsens sociala och samhällsliga miljö.²⁷

För att kunna förstå miljöerna i Josua 2 bör också en förståelse för Josuabokens uppfattning av dessa miljöer tas hänsyn till i analysen. Detta är ännu en anledning till varför Josuaboken i det Deuteronomistiska historieverket presenteras.

1.4. Forskningsöversikt

Josua 2 som berättelse har studerats av många forskare. En av dem är Phyllis Bird, vars studier av Rachavsberättelsen varit till stor hjälp i mitt arbete. Bird utgår framförallt från hur Rachav uppfattas som karaktär då hon i berättelsen presenteras som *zōnâh זונה*, det vill säga en prostituerad. Bird driver tesen att texter i hebreiska bibeln är så pass komprimerade att det för berättelsen blir väldigt avgörande vilka ord som används för att beskriva en gestalt. Då en författare väljer att presentera en karaktär som *zōnâh*, leder detta till att läsaren direkt får en uppfattning om gestalten, dess karaktär och sociala status. De slutsatser som läsaren drar av gestaltbeskrivningen kommer därför bli avgörande för hur läsaren uppfattar berättelsen som helhet menar Bird.²⁸

25 Powell, *Narrative Criticism*, 55.

26 Min översättning av Powells ”empathy”, ”sympathy” och ”antipathy”.

27 Powell, *Narrative Criticism*, 60-75.

28 P. Bird ”The Harlot as Heroine- Narrative Art and Social Presupposition in Three Old Testament Texts” i *Women in the Hebrew Bible* red. A. Bach (London: Routledge, 1999), 99-100.

Richard D. Nelson beskriver hur Rachavsberättelsen förstås genom tiderna:

At the widest canonical level, the New Testament presents Rahab as an ancestor of David and Jesus (Matt. 1:5) and as an example of faith and faithful works (Heb. 11:31; James 2:25).

1 Clement points to her as a model of belief and hospitality, while allegorizing the red thread as a type of Christ's saving blood (1 Clem. 12:1, 8). In Jewish tradition she married Joshua and became an ancestor of several prophets.²⁹

Nelson skriver i sin kommentar till Josuaboken att Rachavsberättelsen kan fungera i minst tre stycken "systems of meaning". Han menar att Josua 2 fungerar som en berättelse i sig själv som handlar om Rachavs list i relation till berättelsen om Israel. Då ses Josua 2 som en berättelse isolerad från det bibliska sammanhanget. Ses texten utifrån detta perspektiv finner vi en folklorisk saga om kvinnlig list. En etiologisk berättelse om varför Rahabs ättlingar finns bland folket Israel. Det kan också ses som den inledande berättelsen om spejare som tar sig in i Kanaan. Spionage som ett sätt att utvärdera sin fiende är typisk för bibliskt narrativ. Studeras berättelsen på det sättet ser vi hur Rachav som representant för ett av fiendefolken känner igen Jahve som Gud och därför räddas. Berättelsen går även att förstå på ett tredje vis och då är det en berättelse om personen Rachav och hennes personliga tro. Ser vi berättelsen på det sättet ser vi en representant från ett främmande folk som konverterar. Det innebär att Rachav i denna berättelsen bekänner Jahve, inte enbart av rädsla utan för att hon känner honom som Gud.³⁰

Då Magnus Ottosson studerar texten finner han att Josuas utsändande av spionerna är något som skall visa på Josuas likhet med Mose, som också han sände ut spioner i förväg för att utvärdera fiendens styrka. Ottosson menar att i Josua 2 får Rachav genom sitt tal visa på kanaaniternas fruktan för israeliterna och Jahve, till skillnad från berättelser i Deuteronomium och Numeri där israeliterna skräms av sina fienders styrka. Ottosson menar att epitetet *zōnâh* både kan innebära att Rachav är prostituerad men också att hon tillhör en kult som dyrkar andra gudar än Jahve. Förbundet med Rachav bryter mot alla Deuteronomistiska regler. Dock menar Ottosson att eftersom Rachav ingår förbundet i Jahves namn så ses Rachav som en bekännare av Jahve. Rachav kontrollerar situationen och lyckas genom att bekänna Jahve få de israelitiska spionerna att ingå ett förbund som går helt emot de regler som Jahve har satt upp för dem.³¹

I min uppsats vill jag fokusera mer på frågan om Rachavs räddning än vad dessa forskare gjort. Jag söker ett tydligare svar på sådant som jag finner problematiskt i texten. Jag vill se hur

29 Nelson, *Joshua*, 46.

30 Nelson, *Joshua*, 41-47. Nelson talar här om tre så kallade "Systems of Meaning" i Josua 2.

31 M. Ottosson "Rahab and the Spies" i *DUMU-E2-DUB-BA-A Studies in Honor of Åke W. Sjöberg* red. H. Behrens; D. Loding; M.T. Roth (Philadelphia: Samuel Noah Kramer Fund, 1989), 419-422.

berättelsen motiverar Rachavs rättfärdiggörelse vilket jag anser att dessa forskare inte fördjupat sig i.

2. Josuaboken i det Deuteronomistiska historieverket

2.1. Historisk bakgrund

Tiden som skildras i Josua är en tid innan Israel och dess tolv stammar var enade som en monarki. A.D.H. Mayes återger Martin Noths teori som beskriver Israel, under denna tid, som en sammanslutning av stammar som dyrkade Jahve. Detta system av sammanslutna stammar liknade han vid amfictyonyonier, sammanslutningar av stammar, ofta i och med en gemensam religion i det antika Grekland.³²

Josuaboken är en teologisk historieskildring vilken har som syfte att stärka Israels religiösa identitet och rättfärdiga uppfattningen att Kanaan tillhörde Israel och att Jahve var med dem då de erövrade landet. Den forskning som har gjorts om Josuabokens historiska värde har visat flera saker. Under 1200 f Kr nämns en grupp kallad Israel i detta geografiska område. Dock finns det inga arkeologiska bevis för att denna grupp skulle ha invaderat landet genom en sådan erövring som Josuaboken skildrar. Det finns inga historiska belägg för att städer som Jeriko skulle ha invaderats och förstörts av en israelitisk armé under denna tid. Området var innan 1200 f Kr uppdelat i flera mindre stater som ofta var underställda Egypten. Religionen i Kanaan var en polyteistisk kult där gudar som El och Ba'al dominerade. Denna kult bekämpas ständigt i den hebreiska bibeln då denna står i strid med dyrkan av Jahve. Den kult som kanaaniter bedrev sågs som något som gjorde landet orent.³³

Nelson skriver att Josuaboken istället kan läsas som ett historiskt dokument över den ideologi som tillhörde de som hörde till den jahvistiska kulten. Den visar oss vilken bild författarna till den hebreiska bibeln hade av israeliternas förfäder och hur dessa tog sig in i landet Kanaan. Noth daterade denna berättelsen till tiden för Josias reform, 622 f. Kr. Detta eftersom Josuaboken återspeglar de ideal som denna reform innebar. Ottosson skriver att Josuaboken präglas av uppfattningen om ett enat rike likt Davidsriket, som domineras av israeliter och deras kult.³⁴

32 A.D.H. Mayes *Israel in the Period of the Judges* (London: SCM Press Ltd, 1974), 5; Nelson, *Joshua*, 2.

33 Nelson, *Joshua*, 2-3; J.A. Soggin *Israel in the Biblical Period- Institutions, Festivals, Cermonies, Rituals* övers. J. Bowden (Edinburgh: T& T Clark LTD, 2001), 4-5, 13-14.

34 Nelson, *Joshua*, 2-3; M. Ottosson *Josuaboken- en programskrift för davidisk restauration* Studia Universitatis Upsaliensis, 1; (Uppsala: Acta Universitatis Upsaliensis, 1991), 36-27.

2.2. *Texthistoria och författarfrågan*

Noth hittade en uppdelning i den hebreiska bibeln i tre stora *Sammelwerke*,³⁵ Pentateuken, det Deuteronomistiska historieverket och Krönikerböckerna. Noth såg stora likheter med historieskrivningen i de böcker som ingick i det Deuteronomistiska historieverket och med teologin i Deuteronomium. Teologin i det Deuteronomistiska historieverket kretsade kring och återgav lagen i Deuteronomium. Noth menade därför att det Deuteronomistiska historieverket redigerats och till viss del författats av en och samma historiker Deuteronomisten, Dtr. Dtr delades senare upp i DtrH³⁶, de delar som denne historiker har redigerat och författat, och DtrG³⁷, de textpassager som tillhör den deuteronomistiska grundskriften.³⁸

Joshua employs a wide range of materials to tell its story (---) These disparate materials are not always in complete agreement. For example, the Rahab story seems to prepare for a different sort of conquest of Jericho than the one actually recorded.³⁹

I Josuaboken finns det delar som direkt går att koppla till Dtr och som därför författats av denna men också flera olika slags textmaterial som Dtr har sammanställt. Denna sammanställning har som syfte att skildra, i en kronologisk historieskrivning, hur folket Israel erövrade och delade upp landet Kanaan. Rachavsberättelsen är troligen en folkloristisk saga som infogats i detta material. Sättet på vilket erövringen av Kanaan beskrivs motsvarade den ideologi som Josias reform medförde.⁴⁰

From the perspective of form criticism, Joshua as a whole may be classified as historiography. As such it is a systematic account of Israel's past intended to build and strengthen group identity and to explain the contours of readers' present.⁴¹

Även om hela Josuaboken är tydligt deuteronomistisk finns även inslag av den prästerliga traditionen. Rachavsberättelsen är ett exempel på en prästerlig text då det är en förbundstext. Ottosson skriver att formen 'im- 'im lō (אִם - אִם) är konditionalsatser som är typiska för prästerligt rättsspråk. Dessa satser förekommer i Jos 2:14 där de israelitiska spejarna sluter förbund med Rachav.⁴² De säger ”Vi borgar för er med våra liv, men du får inte förråda oss.”(Jos 2:14) det vill säga mer bokstavligt översatt ”Vi borgar för ert liv med våra liv, om du inte [אִם] förråder

35 Samlingsverk, min översättning.

36 Förkortning av *der deuteronomistische Historiker*, A. Pury; T. Römer, ”Introduction” i *Israel Constructs its History- Deuteronomistic Historiography in Recent Research* red. A. Pury; T. Römer; J.D. Macchi (Bath: Sheffield Academic Press, 2000), 48.

37 Förkortning av *die deuteronomistische Grundschrift*, Römer; Pury ”Introduction”, 48.

38 Pury; Römer, ”Introduction”, 46-48.

39 Nelson, *Joshua*, 5.

40 J.A. Soggin, *Joshua- A Commentary* övers. R. A. Wilson (London: SCM Press LTD, 1972), 4.

41 Nelson, *Joshua*, 9.

42 Ottosson, *Josuaboken*, 33-34.

Josuaboken är tydligt teologisk och innehåller berättelser av etiologisk karaktär som stärker Israels tradition och identitet. En etiologisk berättelse söker att förklara resultatet av historien, som Long formulerar det ”One simply reconstructs a question- the hypothetical *Kinderfrage*- which a given myth, legend, or saga seeks to answer.”⁴⁴ Syftet med berättelsen är att skildra hur Jahve uppfyllde sina löften och hur Israel intog det heliga landet.

Boken är troligen redigerad under den babylonska exilen i syfte att stötta israeliter i deras tro genom att visa hur Jahve varit med sitt utvalda folk genom historien. Historiebeskrivningen präglas av konungen Josias reform och de ideal som den innebar. Den vill visa på hur laglydighet leder till framgång och olydnad till fall. Den teologiska förklaringen till den Davidiska dynastins fall i och med den babylonska exilen är att folket Israel inte visat Guds lag hängivenhet. Innehållet i Josuabokens andra del, uppdelningen av landet, är en historisk och geografisk skildring. I dessa material går det att se att Dtr inte har redigerat materialet utan endast adderat dessa delar i Josuaboken. Detta historiska och geografiska material är inte speciellt teologiskt eller subjektivt. Inga tecken finns på att Dtr skulle redigerat detta. Det unika i Noths upptäckt var inte att det Deuteronomistiska historieverket var en enhet, utan att Dtr enligt en plan hade redigerat och sammanställt texter för att föra fram ett budskap. Dtr konstruerar en etiologisk skildring av Israels historia genom att sammanställa befintligt och skriva eget material.⁴⁵

2.3. Innehåll, teman och struktur

Josuaboken är en del av det Deuteronomistiska historieverket som skildrar hur israelitiska stammar intar landet Kanaan, som de enligt berättelsen lovats av Jahve. Josuaboken tar vid där Pentateuken avslutats med Deuteronomium. Den följer upp de teman som återfinns i Pentateuken och binder på så sätt samman den historia som inleds i Genesis med den som uppföljs och sedan avslutas med Andra Konungaboken. Enligt berättelsen har de israelitiska stammarna genom förbundet med Jahve, den gud som räddade dem från slaveriet i Egypten i Exodus, lovats landet Kanaan. Israel är Jahves folk, det folk som Jahve utvalt. Det är inte ett folk bundet till en geografisk plats utan ett folk vars grundläggande egenskap är att vara i förbund med Jahve och vara Jahves folk. Folket Israel består av de tolv stammarna Ruben, Simon, Levi, Juda, Sebulon, Isaskar, Dan, Gad, Asher, Naftali, Josef och Benjamin som är patriarken Jakobs söner som räknas upp i Gen 49.⁴⁶

43 Min översättning av Jos 2:14 i Biblia Hebraica Stuttgartensia.

44 B.O. Long, *The Problem of Etiological Narrative in the Old Testament* (Berlin: Verlag Alfred Töpelmann, 1968), 1.

45 Pury; Römer, ”Introduction”, 47-51; J.A. Soggin, *Israel in the Biblical Period- Institutions, Festivals, Ceremonies, Rituals* övers. J. Bowden (Edinburgh: T & T Clark LTD, 2001), 19-20; Soggin, *Joshua*, 3-8.

46 Mayes, *Israel in the Period of the Judges*, 1-2, 7-8; Nelson *Joshua*, 1; S. Niditsch, *Judges- A Commentary*

Det centrala temat i Josuaboken är folket Israels förbund med Jahve, ett förbund inom vilket Jahve håller sina löften så länge israeliterna följer den lag han har gett dem. Kanaan är landet som Jahve lovat dem och i Josuaboken erövrar de israelitiska stammarna landet i med Jahves, en stridande guds, hjälp. I berättelsen är Israels stammar samlade under en ledare, Josua, och berättelsen har ett tydligt syfte att vara identitetsskapande för israelitisk religion. Tillsammans som strider de israelitiska stammarna mot de folk som redan bebor landet Kanaan. Josuaboken har en tydlig etiologisk karaktär då dess syfte är att skildra hur Israel erövrade landet Kanaan och hur detta land var innan det erövrades, vilka folk som levde där och vilka städer som tidigare fanns.⁴⁷

Josuaboken sträcker sig från tiden då Josua, Nuns son och Mose efterträdare, leder det israelitiska folket efter Mose död till Josuas egen död. Karaktären Josua presenteras som en ledare med flera likheter med Mose men också som en kung, särskilt lik kung Josia. Liksom Josuaboken knyter samman Deuteronomium med Konungaberättelserna så knyter karaktären Josua samman bilden av ledarskapet Mose med bilden av en konung. Exempelvis då han leder armén över Jordan är han liksom Mose då denne leder Israel genom det döda havet. Dock finns det hela tiden en distinktion mellan Mose och Josua då dessa två har olika auktoriteter. Även om Mose själv utser Josua till sin efterträdare övertar inte Josua Mose roll helt och fullt. Josua fullbordar det verk som Mose redan har påbörjat. Under Josuas ledning erövrar Israel landet Kanaan och folket slår sig ned på denna plats. Landet delas upp mellan Israels stammar, som här är nio och en halv till antalet. Då Josua fullbordat detta uppdrag dör han. Efter Josua finns ingen tydlig efterträdare vilket markerar övergången till en ny period i Israels historia. Då Jahve sänder ”domare” att rädda Israel för det förtryck som de skall komma att utsättas för.⁴⁸

Soggin beskriver att Josuaboken kan delas in i tre huvuddelar varav den första delen är erövringen av landet (Jos 1-12). Den andra delen är uppdelningen av landet (Jos 13-21) och den tredje delen är ett appendix (Jos 22-24). Den första delen av Josuaboken är en etiologisk skildring främst av det som händer i regionen Gilgal som skall komma att bli stammen Benjamins territorium. En plats där det senare ska uppföras ett altare. Den andra delen innehåller främst listor av olika slag. Dessa visar hur landet delas upp Israels stammar emellan, samt en lista över de delar av landet som inte erövrats av Israel samt asylstäderna och leviternas städer.⁴⁹

(Louisville: Westminster John Knox Press, 2008), 1.

47 Nelson, *Joshua*, 8-15.

48 Nelson, *Joshua*, 21-22; Niditch, *Judges*, 1-2; M. A. O'Brian *Deuteronomistic History hypothesis: A reassessment* (Freiburg: Universitätsverlag freiburg Schweiz, 1989), 28-29; Ottosson *Josuaboken*, 21-23; Jos 13:7.

49 Nelson, *Joshua*, 1; Soggin, *Israel in the Biblical Period*, 2-14. ; Jos 13-21. Min översättning av delarna ”I. The actual conquest” och ”II. The Division of the Land” i Soggins uppdelning. (Soggin, *Israel in the Biblical Period*, 2-3).

2.4. Teologiska särdrag

Josuabokens första kapitel inleds med att Jahve talar till Josua. Han uppmanas att vara tapper och stark, gå över Jordan och erövra det land som han lovat Israeliterna genom Mose. Dock är inte Josuas enda uppdrag att strida utan också att lyda och följa lagen som Herren gett dem.⁵⁰ Herren säger:

Så var tapper och stark! Följ troget den lag som min tjänare Mose gav dig. Vik inte av från den åt vare sig höger eller vänster, så får du framgång i allt vad du gör. Ha alltid denna lag på dina läppar, läs lagens bok dag och natt, så att du troget följer allt som står skrivet där. Då kommer allt du gör att lyckas, då får du framgång.⁵¹

Detta är ett viktigt teologisk särdrag i Josuaboken, Josua och Israels lydnad inom förbundet i Deuteronomium. Berättelsen skildrar en ledare och ett folk som segrar så länge hon lever i lydnad till Guds bud. Namnet Mose upprepas flera gånger i boken för att visa på det ideal som Josua och folket skall eftersträva. Lagen innebär att de har något att lita till. Så länge de följer denna är Jahve med dem såsom han var med Mose.⁵²

Förbundet och lydningen innebär också att Israel är de som äger rätten till Jahves land Kanaan. Jahve står bakom sitt folk liksom en krigargud då de erövrar det land som redan deras förfäder lovats. Erövringen är Israels sätt att ta det land som tillhör dem i sin ägo. Landet är ett bevis på Herrns trohet mot Israel då de lyder honom och hans bud.⁵³

Det hebreiska begreppet *ḥērem*, חֶרֶם, är viktig för att förstå teologin i Josuaboken. *ḥērem* förekommer i berättelser om krig och kan då användas på olika sätt. I fallet Josua om erövringen av Hasor i Josua 11:12-14, där alla konungar, deras städer och dess befolkning förintas och allt byte tillfaller Israel. Ofta innebär *ḥērem* ett krig med total förintelse, människorna dödas, städerna plundras och bränns ofta ned till grunden. En stad och människor som utsätts för detta tillhör Herren och är därför dömda till förstörelse. Israels fiende omfattas av konungarna och alla de som tillhör nationen. Fiendebegreppet blir således väldigt kollektivt i Josuaboken, då det är så många som inkluderas i detta.⁵⁴

Det är tydligt att texten författats i samband med kung Josias reform då förbundet i Deuteronomium genomsyrar teologin i det deuteronomistiska historieverket. I berättelsen skildras att förbundet med Jahve innebär framgång då hans lag följs men att israeliterna straffas då det inte

50 Nelson, *Joshua*, 20; Jos 1:1-9.

51 Jos 1:7-9.

52 Ottosson, *Josuaboken*, 21-2.

53 Nelson, *Joshua*, 15.

54 N. Lohfink, "חֶרֶם ḥāram" i *TDOT vol. V*, 183; Nelson, *Joshua*, 18-20; Jos 11:12-14.

följs, vilket gör det troligt att texterna författats i den babylonska exilen eller av de som återvände till Kanaan efter denna.⁵⁵

2.5. Sammanfattning

Josuaboken är alltså den inledande delen till det Deuteronomistiska historieverket som knyter samman detta med Pentateuken. Innehållet behandlar israeliternas erövring av landet Kanaan. Denna erövring motiveras teologiskt med en teologi som framförallt är hämtad från Deuteronomium. Lydnaden mot förbundet mellan Jahve och israeliterna står i fokus för berättelsen. Vetskapen om detta ger oss en förståelse också för Josua 2. Erövringstemat och det deuteronomistiska perspektivet kommer vi att känna igen om dessa dyker upp i Josua 2. Med kännedom om dessa kommer det lättare gå att förstå den implicite författarens värderingsperspektiv. Detta ger även en grundförståelse för Josuaboken utefter vilken min frågeställning kan besvaras riktigt.

3. Josua 2

Nedan kommer jag att göra en narrativ undersökning av berättelsen i Josua 2. Jag kommer framförallt att i min analys behandla gestalten Rachav och hennes tal, i Jos 2:9-13, eftersom det är henne som mina frågeställningar berör. Genom att analysera fler områden och fler gestalter än enbart Rachav får jag större förståelse för berättelsen som helhet, vilket är en hjälp i besvarandet av mina frågeställningar.

3.1. Berättelseinnehåll och berättargrepp

Berättelsen berättas av en författare som är allvetande, han övervakar alla händelser i Jeriko vid samma tidpunkt. I Jos 2:1-2 har författaren kännedom både om vad som händer då de israelitiska männen kommer till Rachavs hus och vad som händer hos Konungen i Jeriko då denne nås av ryktet att israelitiska spioner befinner sig i staden.⁵⁶

Josua 2 är en tydlig etiologisk berättelse som förklarar varför Rachavs hus skonades i Jeriko och sedan kom att slå sig ned tillsammans med de israelitiska stammarna, trots att de inte tillhörde Israel. Berättelsen förklarar också på vilket sätt det rättfärdigas att Rachavs hus ses som annorlunda och värd Israels beskydd trots att de tillhör de främmande stammarna som skulle förintas. Rachav räddar de israelitiska männen och säger att Jahve, israeliternas Gud är den störste. Hennes agerande leder till att hon har rätt till att behandlas annorlunda än resten av sin stad, trots att hon tillhör denna

⁵⁵ Soggin, *Israel in the Biblical Period*, 19.

⁵⁶ Jos 2:1-2.

och också borde förgöras.⁵⁷

Den implicite författaren delar den deuteronomistiska traditionens värderingar. Den implicite författaren står på israeliternas sida och menar att landet tillhör dem. Detta värderingsperspektiv framkommer bland annat genom karaktären Rachav. Ottosson menar att Rachav här bekräftar israeliternas uppdrag, att Kanaan genom henne meddelar att dessa kan börja erövra landet.⁵⁸ Rachav är en prostituerad och en kvinna av den stad som dömts åt förintelse. Att sluta förbund med Rachav går emot de israelitiska stammarnas förbund med Jahve, såsom det författats i Deut 7. Detta förbund omnämns inte i Josua 2 och är därför inte en del av min narrativa analys av texten i sig. Men eftersom mitt syfte är att se på berättelsen i sitt sammanhang anser jag det här nödvändigt att nämna Deut 7, för att ge oss förståelse för de israelitiska spejarnas förhållningssätt till Jeriko, vilket den implicite författaren möjligen kan tänkas tänka sig att den implicite läsaren känner till. I Deut 7 finns berättas om de löften som Jahve ger om Israel är lydiga hans lag:

Om ni lyder dessa föreskrifter och troget följer dem skall Herren, din Gud, i gengäld hålla sitt förbund och visa den godhet som han med ed lovade dina fäder. Han skall älska dig, välsigna dig och göra dig till ett talrikt folk. I det land som han med ed lovade dina fäder att ge dig skall han välsigna de barn du får och den skörd du bärgar, din säd, ditt vin och din olja, kornas kalvar och tackornas lamm.⁵⁹

Detta förbund innehåller även förmaningar. Israel får inte sluta förbund eller beblanda sig med de folk som lever i Kanaan för dessa folk är vigda åt förintelse och allt som tillhör deras kult skall förgöras (Deut 7:1-6). Trots detta så sluter de israelitiska personerna ett förbund med Rachav och räddar henne och hennes familj. Denna del i det deuteronomistiska förbundet blir således avgörande för hela Josuaboken och på så sätt också för berättelsen. Den implicite författaren känner mycket väl till Deut 7 och det gör även den implicite läsaren.⁶⁰

57 Nelson, *Joshua*, 44

58 Ottosson, *Josuaboken*, 44-45.

59 Deut 7: 12-14.

60 Nelson, *Joshua*, 46

3.2. Händelser

En parafraas på händelserna i Jos 2 ser ut på följande sätt⁶¹:

Vers	Händelser	Gestalter
1	Josua sänder två män som skall vara spejare. Deras uppdrag är att undersöka landet och staden Jeriko. De israelitiska spejarna möter skökan Rachav och sover över i hennes hus.	Josua, Nuns son. De två israelitiska spejarna, männen. Skökan som hette Rachav
2-3	Jerikos kung får reda på att det finns israelitiska spejare i landet och skickar bud till Rachav. Rachav uppmanas att skicka ut de israelitiska spejarna.	Jerikos kung Rachav Konungens män
4	Rachav skyddar de israelitiska spejarna genom att ljuga och säga att de har gått. Hon säger att konungens män kan hinna ifatt de israelitiska männen om de skyndar efter dem.	Rachav Konungens män
6-7	Berättaren förklarar att Rachav gömt männen på taket i linhalmen. Konungens män försvinner bort för att hinna ikapp de israelitiska männen som de tror är på väg ut ur staden. Porten till staden stängs då konungens män lämnat staden.	Rachav De israelitiska spejarna Konungens män
8-14	Rachav går upp till männen på taket innan de somnar. Hon säger att hon känner till vad Jahve gjort för folket Israel. Hon vet också att Jahve planerar att staden Jeriko skall förstöras och att landet skall tillfalla israeliterna. Hon säger att Jahve är Gud i himlen och på jorden och ber de israelitiska männen om ett tecken på att hon och hennes familj skall räddas eftersom hon visat dem godhet. De israelitiska spejarna lovar att visa Rachav godhet då Jahve gett dem landet om hon inte sviker dem.	Rachav De israelitiska spejarna
15-19	Rachav hjälper männen ut ur staden genom att fira ner dem för muren i ett rep. Hon ger dem råd om hur de ska ta sig tillbaka utan att bli upptäckta av konungens män. Hon uppmanar dem att gå upp i bergen och gömma sig tre dagar. De israelitiska spejarna uppmanar Rachav till att hänga ett rött band som tecken på sitt hus då israeliterna invaderar staden. De som befinner sig i hennes hus skall bli räddade, alla andra skall förintas. Föråder Rachav dem blir de lösta ur eden. Rachav säger att ”Som ni säger får det bli” och fäster ett rött snöre på sitt hus.	Rachav De israelitiska spejarna
22	Männen tar sig upp till bergen och stannar där i tre dagar som Rachav sagt. Sedan går de över floden och tillbaka till Josua och berättar om vad de varit med om i Jeriko. De israelitiska spejarna säger ”Herren har gett hela landet i vårt våld, och modet sviker alla som bor i landet.” ⁶²	De israelitiska spejarna Josua, Nuns son

61 Parafraasen är baserad på översättningen av Jos 2 i Bibel 2000. De citat som anges är direkta citat.

62 I Jos 6 ges en epilog till Jos 2. De två männen hämtar Rachav och hennes familj i hennes hus och tar dem ut ur

Kärnhändelser i Jos 2 utspelar sig i vers 6-7 och i vers 8-14. I vers 6-7 avgörs den fortsatta berättelsens handling.⁶³ Rachav sviker konungens män och blir kvar i sitt hus med israeliterna. I vers 8-14 bekänner Rachav Jahve samt förklarar sitt agerande. Hon sluter ett förbund med dem om att de skall skona henne och hennes familj. Kärnhändelsen i Jos 2:8-14 blir därför viktig för besvarandet av mina frågeställningar. I dessa verser avgörs nämligen Rachavs räddning.

Jos 2 förmedlas till oss i kronologisk ordning. Dock presenterar den implicite författaren oss både en analeps och en proleps genom karaktären Rachav. Rachavs tal i Jos 2:9-14 är en proleps. Rachavs tal blir för den implicite läsaren något som förklarar vad som komma skall längre fram i Josuaboken. Den visar även den implicite läsaren att Rachav har kunskap om Jahve och hans planer, och att hennes tal är profetiskt. Samma tal innehåller även en analeps. Rachav beskriver vad som hänt israeliterna innan de kom till Jeriko: ”Vi har ju hört hur Herren lät Sävhavets vatten torka bort inför er när ni drog ut ur Egypten och hur ni gjorde med de två amoreiska kungarna på andra sidan Jordan...”(Jos 2:10). Rachav innehar alltså till stor del samma kunskap som den implicite författaren.

Den stora konflikten i Josua 2 är mellan det israelitiska stammarna tillsammans med deras gud Jahve och mellan staden Jeriko och dess befolkning. Spejarna skickas till Jeriko för att dessa skall undersöka sin fiende närmre. Vad gäller konflikter inom gestalter så finner jag att den implicite författaren endast förmedlar en konflikt i gestalten Rachav. Inom de israelitiska spejarna tycks det inte pågå någon konflikt. Trots att Rachav ställer krav på spejarna som egentligen kräver att de går emot det deuteronomistiska förbundet, uppmaningen att inte sluta förbund med folket i Kanaan, så uppstår ingen konflikt. Den implicite författaren nämner inte att de israelitiska männen tvekar inför att ingå detta förbund utan de bemöter Rachavs krav och sluter ett förbund med henne. Inte heller Jerikos konung eller hans män agerar på ett oväntat sätt. Konflikten tycks befinna sig i gestalten Rachav. Hon är medveten om vad Jahve har gjort för sitt folk Israel, vad han nu gör samt vad han planerar att göra. Konflikten i berättelsen består i hennes rädsla för att gå under för att hon tillhör ett folk som Jahve dömt att förinta. Ur denna förskräckelse och övertygelse om att Jahve ”är Gud uppe i himlen och nere på jorden” uppstår hennes handlingar. Eftersom hon är den gestalt som dominerar situationen blir denna konflikt inom Rachav avgörande för berättelsen och dess utgång. Denna reflektion kommer jag att utveckla under nästkommande kapitel 2.6.3. *Getsalter*. Där ska vi titta närmre på karaktären Rachav och på vad i hennes gestalt som blir avgörande för att hon

staden. Staden förstörs men Rachav och hennes familj slår sig ned bland israeliterna. Anledningen till att hon skonas anges vara att hon hade gömt spejarna som Jousa sänt till hennes stad. (Jos 6:22-25).

⁶³ Denna avgörande händelsen får även konsekvenser för hela Josuaboken och det Deuteronomistiska historieverket. Detta svek gör det möjligt för israeliterna att påbörja invasionen av Kanaan. Detta kommer jag endast att kort beröra i min kandidatuppsats.

räddas.

3.3. Gestalter

Gestalter är de som agerar i berättelsen och är således ett verktyg för författaren att driva berättelsen framåt. En gestalt behöver inte nödvändigtvis vara en enskild mänsklig individ utan det kan röra sig om större grupper, djur eller övernaturliga väsen som är en slags aktör i berättelsen.⁶⁴

I Josua 2 finner vi ett flertal gestalter som alla deltar olika mycket. De mest framträdande i kapitlet är de två israelitiska spejarna och skökan Rachav. Jag kommer här att presentera alla gestalter förutom Rachav, som jag sedan kommer att analysera närmre i kapitlet 3.3.1 *Rachav*.

De gestalter som förekommer är:

Josua, Nuns son⁶⁵: Josua är en endimensionell gestalt⁶⁶, vars enda funktion är att sända spejare till Jeriko. Ottosson menar att Josua genom att sända spejarna fortsätter det som Mose påbörjat. Mose skickar nämligen i både Numeri och Deutronomium ut spioner för att undersöka fiendens status. Således går det att tolka detta som att den implicite författaren vill framställa Josua som en sann efterträdare av Mose, med samma status, genom att berätta för oss att han handlar på samma sätt som Mose.⁶⁷

De två israelitiska spejarna: De blir sända av Josua till staden Jeriko för att undersöka staden. De israelitiska spejarna möter skökan Rachav och sover över i hennes hus. Dessa utgör flerdimensionella gestalter⁶⁸ i berättelsen. Deras agerande i berättelsen och framförallt gentemot Rachav blir avgörande för berättelsen och dess utgång. De är även dynamiska gestalter⁶⁹ eftersom de förändras under berättelsens gång.

Jerikos konung och hans män: En gestalt är nödvändigtvis inte endast en person utan kan också utgöra en grupp. Därför väljer jag att här beskriva Jerikos konung och hans män som en enda karaktär då dessa tillsammans är representanter för Jerikos invånare med samma ideologi. Jerikos konung får reda på att det finns israelitiska spioner i landet och skickar bud till Rachav. Rachav uppmanas att skicka ut de israeliska spejarna. Konungen och hans män är endimensionella gestalter.

64 Powell, *Narrative Criticism*, 51.

65 יהושע - בן - נון i *Biblia Hebraica Stuttgartensia*.

66 Evertssons översättning av "stock character". *Liknelser och läsningar*, 33.

67 Ottosson, "Rahab and the spies", 419-420.

68 Evertssons översättning av "round characters." *Liknelser och läsningar*, 33.

69 Min översättning av "dynamic characters".

3.3.1. Rachav

3.3.1.1. Beskrivande

Då Rachav introduceras i berättelsens början presenteras hon som "en sköka som hette Rachav". På hebreiska "זונה ושמה רחב"⁷⁰. För att förstå vad den implicite författaren vill ha sagt med detta behöver denna beskrivning förklaras språkligt.

Ordet *zōnâh* זונה kommer från roten *zānāh* זנה, som betyder "att vara prostituerad". En *zōnâh* är därför en person som bedriver prostitution. Roten används ibland också i den hebreiska bibeln om folket Israel då de dyrkar andra gudar än Jahve. Förbundet mellan Israel och Jahve beskrivs alltså med samma termer som förbundet i ett äktenskap. På samma sätt som den prostituerade kvinnan har sexuella relationer utanför äktenskapsnormen så menas det att Israel ibland syndar mot deras överhuvud Jahve och bedriver hor med andra gudar. Ibland kan det vara svårt att veta huruvida *zōnâh* verkligen åsyftar en prostituerad eller en person från en annan religiös kult.⁷¹

I den Deuteronomistiska lagen är inte sexuella relationer utanför äktenskapet accepterade. Prostitution var inget som accepterades i den israelitiska kulturen även om det var ett förekommande fenomen. Profeterna fördömer prostitution och beskriver att ett äktenskap med en prostituerad kvinna är ett straff från Gud. Erlandsson beskriver att i den kanaanitiska kulturen förekom prostitution som del av ett heliggörande av fertilitet, en form av prostitution som ansågs helig. Denna kult är dock inte accepterad av författarna till den hebreiska bibeln som fördömer denna kult.⁷²

Bird skriver att karaktärsbeskrivningar ibland annat det Deuteronomistiska historieverket men också i den hebreiska bibeln överlag tenderar att vara väldigt komprimerade. Då det inte finns utrymme för längre utläggningar om personens karaktär använder sig istället författaren av termer som direkt skall skapa en bild hos läsaren som ger en förståelse för karaktären och berättelsen utan att en längre utläggning skall behövas. Författarens avsikt är således att termen *zōnâh* direkt ska ge oss en förståelse för vad för person denna Rachav är.⁷³

Den prostituerade kvinnan skildras annorlunda än andra kvinnor. En prostituerad är trots sitt yrke accepterad i samhället men har fortfarande en lägre status än andra medborgare. En *zōnâh*

70 Jos 2:1, Biblia Hebraica Stuttgartensia.

71 S. Erlandsson, "זנה zānāh" i *TDOT vol. IV*, 99-104. Erlandsson ger här exemplet Dom 11:1-2 där det är svårt att tolka huruvida kvinnan som omnämns är en prostituerad kvinna eller en kvinna från en främmande kult. (Erlandsson, "זנה zānāh", 101).

72 Erlandsson, "זנה zānāh", 100.

73 Bird, "Harlot as Heroine", 99, 106.

lever i ett utanförskap och beskrivs som annorlunda än den gifta kvinnan.⁷⁴

Den implicite läsarens sätt att relatera till Rachav blir genom sympati. Powell skriver om sympati att det innebär att känna med en gestalt snarare än att känna genom en gestalt. Den implicite läsaren kan då känna igen sig i en gestalt trots att den inte delar dennas värderingsperspektiv.⁷⁵ Även om Rachavs värderingsperspektiv liknar den implicite författaren och den implicite läsarens, då hon bekänner Jahve, så är hon fortfarande en *zōnâh* av en annan kult. Den implicite läsaren kan således inte helt och fullt identifiera sig med henne.

Rachavs namn kommer av *rāḥab* רַחַב som betyder ”att vara vid/bred”. Bartelmus återger att Noth menade att detta var en anspelning på Rachavs hus, bordellen. Bordellen låg nämligen placerad vid torget, en öppen plats. Detta menade Noth skulle vara den etiologiska förklaringen bakom namnet. Namnet kan också åsyfta Rachavs sociala status i det samhälle hon befinner sig. Det kan tolkas som en sexuell anspelning som markerar Rachav är en (sexuellt) generös kvinna men också på att hennes kropp motsvarade det breda och kurviga kvinnoideal som fanns i Mellanöstern under denna tidsperiod.⁷⁶

3.3.1.2. *Visande*

Rachav är berättelsens viktigaste karaktär och en flerdimensionell gestalt som styr händelseförloppet i berättelsen. Rachav är i egenskap av att vara en prostituerad kvinna, *zōnâh*, en kvinna som rör sig ute på natten och i stadens utkant. Hennes hus är beläget vid stadsmuren.⁷⁷ Rachav bor i Jeriko, staden som är dömd att tillsammans med folket som bor i den förstöras och förgöras. Alltså ingår även Rachav i staden Jeriko som skall förintas av israeliterna. Rachav är initiativtagaren bakom det avtal som hon och de två spionerna ingår. Hon inte bara tar initiativet utan formulerar också edens innehåll. Det är hon som har kontrollen eftersom männen är beroende av henne. De befinner sig i hennes hus och behöver av hennes hjälp.⁷⁸

Att Rachav är en av samhällets minsta och en kvinna av natten innebär också att hon faktiskt är den enda (kvinna) som de israelitiska männen faktiskt kan söka sig till. Hon är den kvinna som faktiskt förväntas synas tillsammans med två främmande män. Samtidigt gör hennes

74 Bird, ”The Harlot as Heroine”, 100.

75 Powell, *Narrative Criticism*, 57.

76 R. Bartelmus, ”רַחַב *rāḥab*” i *TDOT vol XIII*, 427-430. Verbet ur roten *rḥb* används i den hebreiska bibeln ibland om att öppna sin mun. I Ps 81:11 är detta inte bara en beskrivning av att fysiskt öppna sin mun utan också om att profetiskt yttra Jahves ord. ”Jag är Herren, din Gud, som förde dig ut ur Egypten. Öppna din mun så skall jag fylla den!” (Ps 81:11.) Ordet används också för att beskriva ett hjärta som öppnar sig (Jes 60:5) och i Ps (119:32) om insikten till Guds bud: ”Jag löper den väg dina bud visar, ty du har vidgat min insikt”. (Bartelmus, ”רַחַב *rāḥab*”, 431).

77 Bird, ”The Harlot as Heroine”, 100.

78 Ottoson, *Josuboken*, 45-46; Nelson, *Joshua*, 40.

låga status något med den implicite läsarens syn på henne. Den implicite författaren vill visa oss något med karaktären Rachav, och antar att den implicite läsaren ska förvänta sig vissa saker av en prostituerad kvinna. Ser vi på Rachav på ett tid- och rumsmässigt plan ser den implicite läsaren handlingar som är en aning oväntade av en prostituerad kvinna.⁷⁹ Soggin skriver:

The assurance with which the spies go to Rahab's house is striking. (...) But one should also note the attitude of this woman: she receives the spies knowing who they are, she hides them and collaborates closely with them, helps them to escape, and compromises herself hopelessly with regard to her fellow-citizens; these services go far beyond what is ordinarily expected of a prostitute!⁸⁰

Bird menar att Rachavs sociala status kan vara en av anledningarna till att spejarna söker sig till henne. Eftersom en *zōnâh* lever i utanförskap kan hon förväntas vara den troligaste bundsförvanten i ett fiendefolk. Huruvida Rachavs status är anledningen till att Rachav sviker sitt folk är Bird tveksam. Hon menar att Rachavs bekännelse ger oss anledningen till varför hon sviker sitt folk. Rachavs tro på Jahve är snarare anledningen till sveket än hennes utanförskap menar Bird.⁸¹

Enligt Powell är ironi ett element som är viktigt att ta hänsyn till då en text tolkas. Han nämner två slag av ironi. Det ena är ”verbal irony”, då författaren säger något men egentligen menar något annat. Det andra är ”situational irony”, där gestalterna används för att skapa en ironisk situation utan att de är medvetna om det själva. Jag tänker att karaktären Rachav kan vara ett fall av det sistnämnda. Hon är en av samhällets minsta, en utstött prostituerad kvinna. Hon tillhör bland ett folk som är dömda att förgöras som *hērem* och vars kult anses som syndig. Rachav är trots att hon är en av de minsta bland de dömda en individ som erkänner Jahve och lyckas bli räddad. Situationen blir på så sätt ironisk då en av de minsta och bland de sämsta är den enda som lyckas förhandla med israeliterna och rädda sig själv.⁸²

Att Jahve använder sig av den minsta är inte ett nytt tema i en text ur det Deuteronomistiska historieverket. ”Det var inte för att ni är ett större folk än andra som Herren fäste sig vid er och utvalde er – ni är ju det minsta folket av alla.”⁸³ Denna vers är hämtad ur Deuteronomium kapitel 7, samma avsnitt som i övrigt har betydelse för Josua 2. Får de israelitiska spejarna verkligen ingå ett förbund med denna kvinna? Deut 7:2, innebär ju att detta skulle vara omöjligt. Förbund med folket i landen Kanaan är förbjudna där.⁸⁴

79 Bird, ”The Harlot as Heroine”, 108.

80 Soggin, *Joshua*, 39-40.

81 Bird, ”Harlot as Heroine”, 106-107.

82 Powell, *Narrative Criticism*, 30-31.

83 Deut 7:7.

84 Nelson, *Joshua*, 46.

Den implicite läsarens förväntningar på Rachav motbevisas då hon handlar på ett sätt som denne inte förutser. Den implicite läsaren tvingas att omvärdera Rachavs person. Men även om den implicite läsarens uppfattning om Rachav förändras så menar jag att gestalten Rachav inte förändras under berättelsens gång. Jag hävdar att Rachav är en statisk gestalt.⁸⁵ Det är inte en förändring av Rachav som sker i berättelsen utan förändringen sker i den implicite läsarens förståelse av henne. Rachavs person och värderingar förändras inte under berättelsens gång. Något avgörande har skett för Rachav redan innan den implicite läsaren får möta henne i berättelsen. Vad det än är som får Rachav att välja att visa godhet mot de israelitiska spejarna, så har hon bestämt sig för att göra detta redan från början. Vi förstår att hon redan innan berättelsens början vet vad som kommer att hända med hennes stad. Hon har kännedom om Jahves planer för sitt folk. Det är anledningen till att Rachav lurar konungens män redan innan hon sluter förbundet med de israelitiska spejarna. Hon har bestämt sig för att fullfölja den plan hon haft sedan innan. Hon utför den plan som troligen är det enda sättet för henne att rädda sig själv och sitt hus. Hon tar emot de israelitiska männen och beskyddar dem från männen av Jeriko. Förklaringen till detta agerande ges av henne själv i vers 9- 13. På ett fraseologiskt plan ser vi hur Rachav håller en längre utläggning som också förklarar henne på ett ideologiskt plan. Hon talar om att hon är medveten om att det land i vilket hon bor givits åt israeliterna av Jahve. Denne gud som inte är hennes egen utan israeliternas säger hon är skapare av himmel och jord. Jahve fyller därför henne och staden med fruktan då de vet vad denne gud kan åstadkomma. Hon nämner endast Jahve och ingen annan gud. Inte någon av de gudar som tillhör hennes egen kult. Istället berättar hon att hon ser Jahve som en mäktig skapargud som skrämmer henne.⁸⁶

En av mina frågeställningar rör vilken betydelse Rachavs tal har och hennes påstående ”Ty Herren, er Gud, är Gud uppe i himlen och nere på jorden.” (Jos 2:11). Därför skall jag undersöka detta tal närmre. På följande sida kommer jag att presentera Rachavs tal i Josua 2: 9-13 som det framställs i Biblia Hebraica och dess översättning i Bibel 2000.

85 Ottosson har en liknande ståndpunkt då han menar att Rachav är den gestalt som kontrollerar händelseförloppet i Josua 2. Dock nämner han inte att hon skulle vara en statisk gestalt, men han har heller inte samma narrativa metod som utgångspunkt som jg. (Ottosson, *Josuaboken*, 45-46).

86 Min återgivning av Jos 2:9-13.

9. Hon sade: ”Jag vet att Jahve⁸⁸ har gett landet åt er, skräck för er har fallit över oss, och modet sviker alla som bor i landet.

וּתְאִמְרָ אֶל־הַחֲנֻשִׁים יַדְעֵתִי כִּי־נָתַן יְהוָה לְכֶם אֶת־הָאָרֶץ וְכִי־נִפְלְאָה אֵימַתְכֶם עָלֵינוּ וְכִי נִמְגּוּ כָל־יִשְׂרָאֵל הָאָרֶץ מִפְּנֵיכֶם:

10. Vi har ju hört hur Jahve lät Sävhavets vatten torka bort inför er när ni drog ut ur Egypten och hur ni gjorde med de två amoreiska kungarna på andra sidan Jordan, Sichon och Og, som ni vigde åt förintelse.

כִּי שָׁמַעְנוּ אֶת אֲשֶׁר־הוֹבִישׁ יְהוָה אֶת־מֵי יַם־סוּף מִפְּנֵיכֶם בְּצֵאתְכֶם מִמִּצְרַיִם וְאֲשֶׁר עָשִׂיתֶם לְשִׁנֵי מַלְכֵי הָאֲמֹרִי אֲשֶׁר בְּעֵבֶר הַיַּרְדֵּן לְסִיחֹן וְלַעֹג אֲשֶׁר הִתְרַמְּתֶם אוֹתָם:

11. När vi fick höra det rann vårt mod bort, och vi kände oss maktlösa inför er. Ty Jahve, er Gud, är Gud uppe i himlen och nere på jorden.

וַנִּשְׁמַע וַיִּמַּס לִבְבָנוּ וְלֹא־קָמָה עוֹד רוּחַ בְּאִישׁ מִפְּנֵיכֶם כִּי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם הוּא אֱלֹהִים בְּשָׁמַיִם מִמַּעַל וְעַל־הָאָרֶץ מִתַּחַת:

12. Men nu har jag visat godhet mot er, så svär vid Jahve att ni skall visa godhet mot min familj. Ge mig ett tecken på er trohet:

וַעֲתָה הִשְׁבַּע־נָא לִי בַיהוָה כִּי־עָשִׂיתִי עִמָּכֶם חֶסֶד וְעָשִׂיתֶם גַּם־אִתָּם עִם־בֵּית אָבִי חֶסֶד וַיִּנְתַּתֶּם לִי אוֹת אֲמַת:

13. låt min far, min mor, mina bröder och systrar och alla deras anhöriga behålla livet och slippa dö.”

וְהִקִּיתֶם אֶת־אָבִי וְאֶת־אִמִּי וְאֶת־אֲחָי וְאֶת־אֶחְיוֹתַי⁸⁹ וְאֶת כָּל־אֲשֶׁר לָהֶם וְהִצַּלְתֶּם אֶת־נַפְשֹׁתֵינוּ מִמָּוֶת:

Rachav uppmanar de israelitiska spejarna i Jos 2:12 att skona henne. Hon hänvisar till sin godhet då hon ber israeliterna skona henne. De israelitiska männen ska visa henne godhet genom att rädda henne och hennes familj. På detta svarar de israelitiska spejarna i Jos 2:14: ”Vi borgar för er med våra liv, men du får inte förråda oss! När Herren ger oss landet skall vi visa dig godhet och trohet.” De israelitiska männen godkänner alltså Rachavs argument. De skall skona henne och hennes familj om hon lovar att visa dem trohet, och hjälper dem ut ur staden utan att förråda dem.

87 Gällande den textkritiska apparaten så dyker det inte upp några faktorer som är relevanta för min analys. Därför tar jag inte upp dessa i min analys.

88 Bibel 2000 skriver ”Herren”. Jag väljer att komplettera Bibel 2000s översättning med att skriva Jahve istället för Herren på samtliga ställen.

89 Textkritiska apparaten nämner att Septuaginta skriver ”πάντα τὸν οἶκόν μου” dvs. ”hela mitt hus/hem”. *Biblia Hebraica Stuttgartensia*, 356.

Rachav kontrollerar situationen då de israelitiska männen befinner sig hos henne. Då hon hjälper dem ut ur staden är tillfället som hon väljer att diktera sina villkor. De israelitiska spionerna är beroende av hennes hjälp. Hon ljuger för Jerikos konungs män och skyddar på så sätt de israelitiska spionerna. Det intressanta för den implicite läsaren är att den undrar varför hon gör detta, sviker sitt eget folk för att hjälpa israeliterna. Det svaret ger den implicite författaren oss senare genom att Rachav själv berättar att hon har hjälpt dem för att hon vet vad Jahve tänker göra med hennes stad och ber israeliterna att hjälpa henne så som hon har hjälpt dem.⁹⁰

Berättelsen om spejarna och Rachav i Jeriko i Josua 2 blir en inledande berättelse till erövringen av hela landet. Israeliterna ska förstöra och invadera landet men väljer här ändå att sända två spioner först för att undersöka staden Jeriko. Således blir Rachavs tal också profetiskt. Hon förutsätter det som Jahve har förutbestämt, att hennes stad och hela landet skall förgöras och tillfalla de israelitiska stammarna. Hon har kännedom om Jahves planer och om det *hērem* som landet skall utsättas för. Detta innebär att Rachav inte endast av rädsla för vad hon vet att Jahve är kapabel att göra är det som motiverar hennes handlande. Genom sitt tal visar Rachav att hon känner Jahve och de löften som han har gett Israel. Berättelsen visar att Jahve kan använda sig av en karaktär som avviker från berättelsens kontext. Rachav är en prostituerad kvinna som Jahve använder i en patriarkal berättelse om maskulinitet och krig. Nelson skriver att Rachav genom sitt agerande lyckas uppnå sina egna mål i den framtid som Jahve planerat. Hon lyckas rädda sig själv och sin familj och skapa dem en framtid tillsammans med de israelitiska stammarna, det folk som Jahve har gett landet till.⁹¹

Nu har samtliga gestalter som figurerar i Josua 2 presenteras, och framförallt Rachav som är uppsatsen och berättelsens huvudperson. Dock önskar jag analysera ännu en gestalt som är viktig för berättelsen, även om han inte förekommer i egen person, nämligen israeliternas gud Jahve.

3.3.2. Jahve

Jahve, israeliternas gud, är en gestalt som inte egentligen agerar som gestalt i berättelsen. Den implicite författaren beskriver gestalten Jahve genom att låta Rachav beskriva honom. Alltså skildras inte Jahve genom visande utan endast genom beskrivande. Beskrivandet sker genom en annan gestalt, nämligen Rachav, vars värderingsperspektiv tycks stämma överens med det deuteronomistiska perspektiv som den implicite författaren också har. Jahve omnämns alltså bara i Rachavs tal.

90 Bird, "Harlot as Heroine", 106-107; Soggin, *Joshua*, 39-40.

91 Nelson, *Joshua*, 45. Nelson nämner tre olika "systems of meaning" i Josua 2. (Nelson, *Joshua*, 39-50.)

Vad gäller huruvida Jahve är en statisk eller dynamisk gestalt blir svårdefinerat. Frågan jag ställer mig här är om Jahve förändras under berättelsens gång? Jahve har tidigare i den långa berättelse som Josua 2 är en del av, förbjudit israeliterna att sluta förbund med folket i Kanaan (Deut 7). Josua 2 är en inledande del av den stora berättelsen om erövringen av Kanaan. Därför sätter Rachavsberättelsen agendan för Josuaboken. Jahve har fällt en dom över Rachav då hon tillhör Jeriko, men som dynamisk gestalt förändras han och hans dom i Josua 2. Den dom som Jahve lagt på Rachav upplöses i den ed hon sluter med de israelitiska spejarna, som blir representanter för Jahve och hans folk.

Att Rachav är statisk medan Jahve är dynamisk blir intressant. Det verkar som om relationen Rachav och Jahve emellan bygger mycket på hennes förhållningssätt till honom. Även om Rachav möjligen tidigare fått någon slags uppenbarelse om vem Jahve är, möjligen från Jahve, så hänger hennes räddning mycket på henne själv. Jahve själv griper inte in och uppmanar israeliterna att skona Rachav, utan Rachav får själv motivera denna räddning genom Jahve. Jahve är så vis en transcendent gud i Josua 2.

3.5. Miljöer

Berättelsen utspelar sig på natten. Bird beskriver att natten är den tiden på dygnet som en *zōnâh* är ute och rör sig i staden. Då en prostituerad kontrasteras mot den gifta kvinnan ger därför berättelsens miljöer oss ytterligare förståelse för vem Rachav är. Bird skriver om *zōnâh*:

She is typically contrasted to the 'normal' woman, i.e., the married woman, from whom she is separated spatially and symbolically, through distinctive dress and habitat. The places and times of her activity maintain a distance between her and the married woman. She is a woman of the night, who appears on the streets when honorable women are secluded at home.⁹²

Hela handlingen utspelar sig på Rachavs hemmaplan, de befinner sig i Jeriko, Rachavs hemstad, och tiden på dygnet är den tid i vilken en *zōnâh* är ute. Större delen av handlingen befinner sig Rachav och de israelitiska männen i hennes hus. Berättelsens miljöer visar oss att det är Rachav som kontrollerar situationen. De israelitiska männen är beroende av henne och detta ger henne också möjlighet att diktera de villkor som hon sedan gör, och på så sätt få de israelitiska männen att lova att rädda henne och hennes familj. Rachav är alltså på hemmaplan i berättelsen och spionerna på bortaplan. Samtidigt är Rachav den person som befinner sig i det egentliga underläget. Hennes stad kommer att förstöras och det vet hon.

92 Bird, "The Harlot as Heroine", 100.

3.6. Sammanfattning

Berättelseinnehållet samt berättargreppet syftar till att ge en förklaring till varför Rachav räddades. I och med att det är en etiologisk berättelse så syftar berättelseinnehållet till att besvara denna fråga. Den ger oss bakgrunden till varför Rachavs släkt fick leva bland de israelitiska folket.

Presentationen av gestalten Rachav får den implicite läsaren att tro att hon är orättfärdig i deuteronomistisk mening och därför inte borde räddas. Den implicite författaren beskriver Rachav som en kvinna som bedriver prostitution. Ordet *zōnâh* kan också tolkas som att hon tillhör en annan kult än den israelitiska som har andra gudar än Jahve. Detta får den implicite läsaren att tro att hon är orättfärdig enligt deuteronomistisk lag.

Trots detta visar den implicite författaren att Rachav utför handlingar som den implicite läsaren inte förväntar sig av en *zōnâh*. Hon framställs på ett sätt som är orättfärdigt men hon visar de israelitiska spionerna godhet och hjälper dem. Detta gör hon med motivationen att hon känner till deras gud, Jahve. Detta tolkar jag som att trots att Rachav ger skenet av att vara orättfärdig så visar hon sig vara rättfärdig både i handling och bekännelse. Även om Rachav ger skenet av att vara orättfärdig så visar berättelsen att hon är rättfärdig. Därför blir Rachav räddad.

Detta faktum att Rachav är en *zōnâh* och ändå visar sig rättfärdig stämmer med det deuteronomistiska tema som syns i Deut 7. Temat att Jahve att utväljer en som är bland de minsta.

”Det var inte för att ni är ett större folk än andra som Herren fäste sig vid er och utvalde er – ni är ju det minsta folket av alla. Men Herren älskade er och ville hålla sin ed till era fäder...”.⁹³ Min analys visar att berättelsen innehåller samma tema och en slags ”situational irony”. Den som minst av allt verkar vara den som känner Jahve visar sig vara den han räddar. Liksom han räddar det lilla folket Israel ur Egypten skonar han Rachav, den prostituerade kvinnan bland ett avgudadyrkande folk.

Den avgörande konflikten i berättelsen blir den som pågår inom Rachav. Hennes inre konflikt är en som följd av berättelsens stora konflikt, den mellan israels stammar och Jeriko. Rachavs inre konflikt uppstår eftersom hon befinner sig i en stad dömd till förintelse. Hon är i och med sin tillhörighet i de kanaanitiska folken dömd att dödas. Hon fruktar Jahve samtidigt som hon bekänner honom som Gud i himlen och på jorden. Hennes bekännelse fyller den funktionen att Rachav får motivera sitt agerande för israeliterna, hon vet vem Jahve är och fruktar honom. Den inre konflikten i Rachav leder till att hon sviker sitt folk i Jeriko för att rädda sig själv och sitt hus. Hon visar de israelitiska spejarna godhet och ingår ett förbund med dem i Jahves namn. Hennes agerande och hennes bekännelse godtas som grund för eden och därför går de israelitiska spejarna med på att rädda henne.

93 5 Mos 7:7-8a.

Mycket i berättelsen tyder på att Rachav är den gestalt som kontrollerar situationen. Miljön i vilken berättelsen utspelar sig är den prostituerade kvinnans hemmiljö, där Rachav har kontrollen och inte de israelitiska spejarna. Att Rachav räddas blir därför till stor del hennes egen förtjänst och hennes list. Berättelseinnehållet och berättargreppet gör att vi förstår att den implicite författarens värderingsperspektiv, som är deuteronomistiskt, sympatiserar med Rachav. Trots att Rachav tillhör en kult och ett folk som fördöms enligt deuteronomistisk lag kan den implicite läsaren sympatisera med henne och hennes värderingsperspektiv.

Jahve förekommer endast genom Rachavs bekännelse. Medan Rachav är en statisk gestalt så är Jahve en dynamisk karaktär. Rachavs räddning får betydelse för hela Josuaboken eftersom denna inledande berättelse också säger något om vem Jahve är. Jahve visar sig vara en dynamisk gestalt och är således föränderlig. Trots att israeliterna bryter ett av buden i hans förbund låter han detta ske. Israeliterna straffas inte utan är framgångsrika under invasionen av Jeriko i alla fall. Vad karaktärsbeskrivningen av Jahve i Josua 2 får för konsekvenser för Josuaboken kommer jag diskutera nedan under 4. *Diskussion och slutsatser*.

4. Diskussion och slutsatser

Som vi såg i presentationen av Josuaboken och det Deuteronomistiska historieverket så är det deuteronomistiska perspektivet normerande. Och det deuteronomistiska förbundet säger att folket i Kanaan ska förintas som *hērem*. Således måste Rachavs räddning motiveras på något sätt i berättelsen.

Den implicite författaren motiverar Rachavs räddning. Den implicite författaren framställer henne som rättfärdig trots att alla den implicite läsarens förväntningar tycks säga något annat. Rachav är rättfärdig enligt den deuteronomistiske implicite författarens värderingsperspektiv. Hennes agerande och hennes tal gör att vi förstår att hon är rättfärdig i deuteronomistiska ögon. Den implicite läsaren kan sympatisera med henne då hon framför sitt tal, där hon har kännedom om Jahve, israeliternas gud. Hon visar att hon sympatiserar med det värderingsperspektiv som de israelitiska spejarna och Jahve har. Hon har kunskap om Jahve och därför agerar hon enligt detta deuteronomistiska värderingsperspektiv.

Josua 2 är som sagt en del av det större sammanhanget det deuteronomistiska historieverket. Rachavs tal i Jos 2:9-14 är en anspelning på det deuteronomistiska förbundet.⁹⁴ Hon säger att Herren är Gud i himlen och på jorden, och ber sedan israeliterna att visa godhet mot hennes familj,

⁹⁴ En tydlig likhet finns i Deut 4:39-40: "Därför skall du i dag inse och besinna att det är Herren som är Gud uppe i himlen och nere på jorden, det finns ingen annan. Om du följer hans stadgar och bud, som jag i dag ger dig, går det väl för dig och dina efterkommande och du får leva länge i det land som Herren, din Gud, vill ge dig för alltid."

som hon visat godhet mot dem. Menar kanske Rachav att israeliterna skall visa henne samma godhet som Jahve visar Israel då de följer hans bud?

Den implicite läsaren tvingas att omvärdera sin bild av karaktären Rachav. Den presentation, beskrivande, som den implicite författaren framför kontrasteras med dennes visande av henne. Efter att undersökt texten narrativt anser jag att anledningen till att Rachav blir räddad är att hon ingår ett förbund med israeliterna i Jahves namn. Rachav presenteras som *zōnâh*, en kvinna som vid första anblick skulle kunna ge skenet av att vara orättfärdig. Antingen att hon bedriver prostitution eller tillber andra gudar. Men det förbund, i vilket hon ingår med israeliterna, motiveras med att hon visat israeliterna godhet samt att hon bekänner Jahve. Således innebär berättelsens skildring av Rachav att hennes räddning är rimlig trots att den är oväntad. Att Jahve räddar den minsta är också ett deuteronomistiskt tema som syns i berättelsen. Således motiveras Rachavs räddning i berättelsen genom hennes tal och genom hennes rättfärdiga agerande mot Jahves förbundsfolk.

Min första frågeställning innebar att jag ville se vad som gjorde att Rachav räddades undan israeliternas *hērem*. Var det hennes bekännelse eller om det var i och med att hon agerade gott mot israeliterna som ledde till hennes räddning? Efter att med narrativ metod studerat denna text ser jag inget som tyder på att det skulle vara antingen eller. Rachav visar sig vara listig och skicklig på att förhandla. Genom ett rättfärdigt agerande med rättfärdig motivation lyckas hon uppnå sitt mål. Någon tydlig dualism mellan bekännelse och handling finner jag inte.

Min andra frågeställning var frågan om vad för betydelse Rachavs bekännelse i Jos 2:9-14 har. Rachavs tal och agerande framstår som sagt som av henne planerat från början. Hennes tal är profetiskt, hon känner till vad Jahve gjort, vad han gör och vad som komma skall. Det är efter det att hon räddat israeliterna undan konungens män genom att ljuga som hon sluter förbundet. Hennes goda agerande är inte en följd av en avgjord förhandling utan förhandlingen blir en följd av hennes goda agerande. Att hon blir räddad är alltså framförallt en följd av att hon agerat gott och motiverat sitt agerande genom att hon har kunskap om Jahve. Handlingarna är således en följd av det rädsla som hon känner inför Jahve. Vad hon egentligen bekänner i Jos 2:11 är att hon har kunskap om Jahve. Att det skulle handla om en rättfärdig tro⁹⁵, som de kristna exegeterna jag presenterade i bakgrunden funnit, kan jag inte se. Snarare rör det sig om en fruktan inför Jahve som mäktig Gud som är orsaken till hennes bekännelse.

Det blir av betydelse att Rachav säger ”Ty Herren, er Gud, är Gud uppe i himlen och nere på

95 Vad en ”rättfärdig tro” innebär är en fråga som kan diskuteras för sig. Det jag menar med ”rättfärdig tro” då jag skriver det är den tro som de kristna exegeterna tycker sig ha sett i Rachavs bekännelse (se *1.1 Bakgrund*).

jorden” då detta motiverar israeliterna till att ingå förbundet. Deras förbund med Rachav bryter mot Jahves uppmaning och kan endast motiveras genom att Rachav bekännelse. Jag finner inte att det skulle vara enbart Rachavs bekännelse eller hennes handlingar som leder till hennes räddning. Någon tydlig uppdelning mellan dessa två tycks inte finnas. Godheten hon visar är en följd av hennes kännedom om Jahve och hennes bekännelse blir en förklaring till hennes agerande. Den implicite författarens värderingsperspektiv innehåller ingen tydlig dualism mellan bekännelse och handling. Detta blir min viktigaste slutsats. Rachav räddas eftersom hon är rättfärdig i både bekännelse och handling. Båda delar blir avgörande.

Rachav är enligt den implicite författarens värderingsperspektiv rättfärdig, samtidigt skulle hon inte ses som rättfärdig i Jeriko. Hon sviker det folk hon tillhör, gömmer de israelitiska spionerna och lurar sin konungs män. Jag har genom min narrativa analys visat att Birds linje är riktig. Rachav är en kvinna som lever i Jeriko, men ändå befinner sig utanför gemenskapen. Detta skulle också kunna vara en motivering för att Rachav räddas i berättelsen. Att Rachav inte hör till den dömda folkets gemenskap kan motivera henne på två sätt. Antingen att hon inte hör till de dömda eller att hon har lättare att svika dem, vilket leder till hennes räddning. Utanförskapet som hon befinner sig i ger henne förhandlingsmöjligheter. Liksom Ottosson menar också jag att Rachav tydligt är den som kontrollerar situationen. Jag skulle vilja hävda att hennes egenskap av att vara *zōnâh* möjliggör denna kontroll. Då hon inte är bunden till någon utan i viss mån en självständig kvinna har hon inga egentliga lojaliteter. Steget till att svika sitt folk i Jeriko blir därför inte stort.

Jag menar att Ottosson har fel då han påstår att Rachav får representera hela det kanaanitiska folket. Detta eftersom hon i Jos 2:9 säger “...skräck för er har fallit över oss, och modet sviker alla som bor i landet.”⁹⁶. Jag skulle snarare följa Birds linje, där hon påstår att Rachav är en kvinna som befinner sig i utanförskap. Jag menar därför att Rachav endast representerar sig själv. Att Rachav i berättelsen bor vid stadsmuren, i samhällets utkant, tycker jag styrker denna tes. Rachav är unik i Jeriko, både som *zōnâh* och som bekännare av Jahve. Därför har hon inga lojaliteter och kan därför svika sitt folk och samtidigt vara rättfärdig i berättelsen.

En följdfråga jag ställer mig efter min analys, visar berättelsen i Josua 2 att den deuteronomistiska lagen är förhandlingsbar? Jahve har gett israeliterna sina bud men det är upp till dem själva att bruka dem i situationen då de stöter på Rachav. Jahve dyker inte upp och säger hur det ska gå till. Jahve ser jag som en dynamisk gestalt i Josua 2. Innebär detta att den deuteronomistiska lagen i Josua 2 är öppen att tolkas av israeliterna som är dess förvaltare? Denna tolkningsfrihet bidrar i sådana fall till Rachavs räddning. Hade lagen varit absolut hade nämligen

96 Min kursivering.

Rachav inte räddats undan israeliternas *hērem*. Om Jahve är dynamisk skulle det kunna diskuteras om även lagen är dynamisk.

Vad får Rachavs räddning för konsekvenser för Josuaboken, detta som var min tredje frågeställning? Berättelsen är placerad i Josuabokens inledning. Vad gör detta med Josuaboken som helhet? Israeliterna har uppmanats att invadera landet och förintä allt. Ingen får skonas, ändå är det precis det som israeliterna gör. Redan i den första staden, Jeriko, och så tidigt som i Josua 2 förhandlar de med Rachav. Rachav, som är en kvinna av folket i Kanaan, och hennes hus räddas. Den implicite författaren kan genom Josua 2 lära oss något. Den som är den minsta bland de orättfärdiga kan visa sig vara den som är som mest rättfärdig. Berättelsen är uppenbart folklorisk och etiologisk. Den är infogad i en större berättelse och har kanske inte någon betydelse för Josuabokens helhet. Jag tror att berättelsen som Rachav får ses som en berättelse som fogats in i ett större sammanhang. Dtr tycks ha gjort vissa korrigeringar för att få denna att passa in i den deuteronomistiska kontexten. Därför blir Rachavs bekännelse till Jahve viktig och central.

Som jag presenterade i min analys av händelserna så är Rachavs svek mot konungens män en av kärnhändelserna. Hennes svek gör det möjligt för israeliterna att invadera Kanaan. Detta skulle alltså kunna vara en kärnhändelse för hela Josuabokens berättelse. Kanske kan det faktum att denna händelse är så avgörande också vara en motivation till att det tummas på det deuteronomistiska förbundet i Josuabokens början. Kvinnan Rachavs agerande möjliggör hela den fortsatta berättelsen och måste därför räddas som en hjältinna.

Jag tolkar det som att den implicite författaren vill säga något om Jahve genom att inleda Josuaboken på detta sätt. Trots att Jahve inte själv deltar i berättelsen är han närvarande genom Rachavs bekännelse. Berättelsen om Rachav och de israelitiska spejarna visar att Jahve, trots den hårda lagen om att alla skall förintä, visar nåd emot den som känner honom och agerar gott mot hans förbundsfolk Israel. Rachav, som den implicite läsaren först uppfattar som allt annat än rättfärdig blir ändå skonad av Jahve. Jahve är en dynamisk och föränderlig gestalt. Då hon agerar gott mot hans förbundsfolk och erkänner honom som Gud i himlen och på jorden, blir hon trots sin dödsdom räddad. Att Rachav räddas tycks ger oss en ny förståelse för det deuteronomistiska förbundet och för vem Jahve är. Detta hade varit intressant att undersöka i eventuellt en masteruppsats.

Litteraturförteckning

Primärkällor:

Bibel 2000

Biblia Hebraica Stuttgartensia

Sekundärkällor:

R. Bartelmus, ”רהב *rāḥab*” i *TDOT vol XIII*, 427-430.

P. Bird, ”The Harlot as Heroine- Narrative Art and Social Presupposition in Three Old Testament Texts” i *Women in the Hebrew Bible* red. A. Bach (London: Routledge 1999), 99-117.

S. Erlandsson, ”זנה *zānāh*” i *TDOT vol. IV*, 99-104.

M. Evertsson, *Liknelser och läsningar*, (utkommer hösten 2014.)

N. Lohfink, ”הרם *ḥāram*” i *TDOT vol. V*, 180-199.

B.O. Long, *The Problem of Etiological Narrative in the Old Testament* (Berlin: Verlag Alfred Töpelmann, 1968).

A.D.H. Mayes, *Israel in the Period of the Judges* (London: SCM Press Ltd, 1974).

R.D. Nelson, *Joshua- A Commentary* (Louisville: Westminster John Knox Press, 1997).

S. Niditsch, *Judges- A Commentary* (Louisville: Westminster John Knox Press, 2008).

M. A. O'Brian, *The Deuteronomistic History Hypothesis: A Reassessment* (Freiburg: Universitätsverlag Freiburg Schweiz, 1989).

M. Ottosson, *Josuboken- en programskrift för davidisk restauration* Studia Universitatis Upsaliensis, 1; (Uppsala: Acta Universitatis Upsaliensis, 1991).

M. Ottosson, ”Rahab and the Spies” i *DUMU-E2-DUB-BA-A Studies in Honor of Åke W. Sjöberg* red. H. Behrens; D. Loding; M.T. Roth (Philadelphia: Samuel Noah Kramer Fund, 1989), 419-427.

A. Pury; T. Römer, ”Introduction” i *Israel Constructs its History- Deuteronomistic Historiography in Recent Research* red. A. Pury; T. Römer; J. D. Macchi (Bath: Sheffield Academic Press, 2000), 24-144.

M.A. Powell, *What is Narrative Criticism* (Minneapolis: Fortress Press, 1990).

J.A. Soggin, *Israel in the Biblical Period- Institutions, Festivals, Ceremonies, Rituals* övers. Bowden J. (Edinburgh: T& T Clark LTD, 2001.)

J.A. Soggin, *Joshua- A Commentary* övers. R.A. Wilson (London: SCM Press LTD, 1972).

”2:1-7 Rahab Hides the Spies” i *ACCS vol. IV- Joshua, Judges, Ruth, 1-2 Samuel*. red. Franke J.R. (Downers Grove: Inter Varsity Press, 2005), 7-11.

“2:8-14 The Faith of Rahab” i *ACCS vol. IV- Joshua, Judges, Ruth, 1-2 Samuel*. red. Franke J.R. (Downers Grove: Inter Varsity Press 2005), 11-13.

Förkortningar:

TDOT Theological Dictionary of the Old Testament

ACCS Ancient Christian Commentary on Scripture